

ЦЮПРИК І. В.,

кандидат юридичних наук, здобувач

(Національна академія внутрішніх справ)

УДК 343:326

**ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНІВ «ТЕРОРИСТИЧНА ГРУПА»
Й «ТЕРОРИСТИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ»**

У статті надається порівняльний аналіз терміна «терористична група» з термінами «група осіб» і «організована група», а також терміна «терористична організація» з терміном «злочинна організація». Розкриваючи відмінності й подібності вказаних вище термінів, автор доводить необхідність отождествлювати поняття «організована група» з поняттям «терористична група», а поняття «злочинна організація» з поняттям «терористична організація». Надається визначення понять «терористична група» й «терористична організація». Пропонуються альтернативні шляхи впровадження роз'яснень вказаних термінів у вітчизняному кримінальному законодавстві шляхом унесення доповнень до відповідних постанов Пленуму Верховного Суду України чи внесення змін і доповнень до статті 28 Кримінального кодексу України або до статей 258 і 2583 Кримінального кодексу України.

Ключові слова: *Кримінальний кодекс України, терористична група, терористична організація, організована група, злочинна організація.*

В статье приводится сравнительный анализ термина «террористическая группа» с терминами «группа лиц» и «организованная группа», а также термина «террористическая организация» с термином «преступная организация». Раскрывая различия и сходства указанных выше терминов, автор доказывает необходимость отождествлять понятия «организованная группа» с понятием «террористическая группа», а понятие «преступная организация» с понятием «террористическая организация». Дается определение понятий «террористическая группа» и «террористическая организация». Предлагаются альтернативные пути внедрения разъяснений указанных терминов в отечественном уголовном законодательстве путем внесения дополнений в соответствующие постановления Пленума Верховного Суда Украины или внесения изменений и дополнений в статью 28 Уголовного кодекса Украины или в статьи 258 и 2583 Уголовного кодекса Украины.

Ключевые слова: *Уголовный кодекс Украины, террористическая группа, террористическая организация, организованная группа, преступная организация.*

Article provides a comprehensive analysis of the term “terroristic group” with the terms “group of persons” and “organized group”, and also of the term “terroristic organization” with the term “criminal organization”. Disclosing the differences and similarities of these terms the necessity to equalize the term “organized group” with the term “terroristic group”, and the term “criminal organization” with the term “terroristic organization” is proved. The definitions of “terroristic group” and “terroristic organization” are given. The alternative ways of the abovementioned terms explanation improvement in domestic criminal legislation by amending the relevant resolutions of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine, or making changes or additions to the Articles 258 and 2583 of the Criminal Code of Ukraine are proposed.

Key words: *Criminal Code of Ukraine, terroristic group, terroristic organization, organized group, criminal organization.*

Вступ. Законом України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо запобігання тероризму» [1] у 2006 році було запроваджено кримінальну відповідальність за створення терористичної групи чи терористичної організації, що відображено в статті 2583 Кримінального кодексу (далі – КК) України [2]. Разом із тим у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації в Автономній Республіці Крим, у Донецькій і Луганській областях, а також усебічною підтримкою агресором терористичних угруповань і найманців, які розпочали свою підливну діяльність на території нашої держави, можемо констатувати, що проблема тероризму набула для України особливої актуальності: лише протягом 2015 року за вказаною статтею КК України винесено 101 вирок суду [3].

Як засвідчили результати розслідування вказаного злочину в діяльності працівників практичних підрозділів правоохоронних органів, зокрема під час досудового слідства, почали виникати проблеми, пов'язані з відсутністю визначення термінів «терористична група» й «терористична організація», що є базовими для кваліфікації об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст. 2583 КК України.

З метою усунення вказаних проблем Міністерство внутрішніх справ України підготувало пропозиції, які надалі було відображено в проекті Закону України «Про внесення змін до статей 258 та 2583 Кримінального кодексу України» від 10 липня 2015 року № 2329а. У вказаному Законопроекті передбачається внести зміни до статей 258 і 2583 КК України, а саме:

– статтю 258 доповнити приміткою такого змісту:

«Примітка. Для цілей статей 258, 258-1, 258-4, 258-5 цього Кодексу терміни «терористична група» й «терористична організація» вживаються в значеннях, визначених у примітці до статті 258-3 цього Кодексу»;

– статтю 258-3 доповнити приміткою такого змісту:

«Примітка. 1. Під терористичною групою потрібно розуміти групу з двох і більше осіб, які об'єдналися з метою здійснення терористичних актів.

2. Під терористичною організацією варто розуміти стійке об'єднання трьох і більше осіб, яке створене з метою здійснення терористичної діяльності, у межах якого здійснено розподіл функцій, встановлено певні правила поведінки, обов'язкові для цих осіб під час підготовки і вчинення терористичних актів. Організація визнається терористичною, якщо хоч один із її структурних підрозділів здійснює терористичну діяльність з відома хоча б одного з керівників (керівних органів) усієї організації» [4].

Проте вказаний Законопроект не був прийнятий, у висновку Комітету Верховної Ради України з питань правової політики та правосуддя щодо проекту Закону про внесення змін до статей 258 та 2583 Кримінального кодексу України (реєстр. № 2329а від 10 липня 2015 року) не містяться шляхи вирішення наявної проблеми. Отже, проблема нормативно-роз'яснення (тлумачення) термінів «терористична група» й «терористична організація» в кримінальному законодавстві на сьогодні залишається не вирішеною, що й підтверджує актуальність вказаної статті.

Під час дослідження визначення термінів «терористична група» та «терористична організація» в КК України автор спирався на фундаментальні роботи Ю.В. Александрова, П.П. Андрушко, Т.М. Арсенюка, Ю.В. Бауліна, А.М. Бойко, В.І. Борисова, С.Б. Гавриша, О.М. Литвинова, В.О. Навроцького, Т.М. Приходько, А.В. Савченка, В.І. Тютюгіна, В.В. Сташиса, В.Я. Тація, М.І. Хавронюка, Є.В. Фесенка, С.С. Яценко та інших фахівців у сфері кримінального права.

Постановка завдання. Мета статті полягає у визначенні термінів «терористична група» й «терористична організація» в КК України й шляхів роз'яснення вказаних термінів у кримінальному законодавстві.

Результати дослідження. Необхідність унесення змін до статті 2583 КК України викликана тим, що жодна зі статей вказаного Кодексу не дає визначення термінів «терористична група» й «терористична організація», що є базовими для кваліфікації об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого статтею 2583 КК України.

Такий стан речей не дає змоги правильно кваліфікувати протиправні діяння, а також відрізнити їх від тих, які містять ознаки будь-якого іншого протиправного діяння, відповідальність за скоєння якого передбачена КК України. Крім цього, слідчим ускладнюється робота щодо зібрання доказової бази щодо осіб, підозрюваних у скоєнні злочину, передбаченого статтею 2583 КК України.

Адже фактично в межах статті 2583 КК України криміналізоване діяння, яке в статті 28 КК України (тобто за своїм загальним кримінально-правовим змістом) розглядається як форма співучасті в злочині. Як наслідок, неоднозначно характеризуються питання кваліфікації злочинів, учинених у складі злочинних організацій; кваліфікації заздалегідь обіцяного сприяння створенню та діяльності злочинної організації; кількості учасників як об'єктивної ознаки злочинної організації; кількості злочинів, які має на меті вчинити злочинна організація.

Для початку необхідно надати порівняльний аналіз термінів «група осіб», «терористична група» й «організована група», виходячи з положень статей 28 і 2583 КК України.

Проаналізувавши термін «створення терористичної групи» та погляди В.В. Вознюка, А.В. Савченка [5], М.І. Мельника, М.І. Хавранюка [6], О.М. Литвинова [7], уважаємо, що в цьому випадку вчинення злочину, зокрема створення терористичної групи, можливе лише у складній формі співучасті, адже створення такої групи у формі простої співучасті неможливе з таких причин:

1. Злочин, учинений групою осіб, характеризується такими ознаками: а) участь кількох (два або більше) виконавців; б) відсутність попередньої змови [5, с. 98], при цьому відсутність попередньої змови означає, що виконавці злочину до моменту його вчинення не обговорювали питання про його вчинення, не домовлялися про спільність своїх дій, розподіл ролей тощо [6, с. 93–94; 7, с. 30–31]. Отже, створити терористичну групу без попередньої змови практично неможливо, адже термін «створення» передбачає вчинення дій, результатом яких стала організація (виникнення) цього об'єднання.

Також термін «створення» передбачає за своїм змістом учинення таких дій: підшукування учасників, об'єднання їхніх зусиль, розподіл між ними обов'язків, складання плану, визначення способів його виконання [8], що ніяк не може бути вчинено без попередньої змови.

2. Диспозиція статті 2583 КК України передбачає, крім «створення», також «керівництво терористичною групою». Термін «керівництво», що характерне для складної форми співучасті, суттєво відрізняється від поняття «попередня змова групи осіб», що характерно для простої форми співучасті. Так, «керівництво» виражається у визначенні тактики діяльності вже створеного об'єднання, управління його функціонуванням [5, с. 591], яке відбувається тривалий час і характерне для діяльності організованих груп, тоді як термін «попередня змова» передбачає домовленість кількох осіб (двох і більше) про спільне вчинення злочину, при цьому така змова може виникати напередодні вчинення злочину (за кілька хвилин, годин і навіть секунд).

3. Виходячи зі статті 28 КК України, законодавець визначив три форми співучасті залежно від змісту виконуваних функцій, ролей і стійкості суб'єктивних зв'язків між ними, якими є «група осіб», «організована група осіб», «злочинна організація». Отже, якщо умовно прирівняти термін «терористична група» до «групи осіб» і, відповідно, термін «терористична організація» до терміна «злочинна організація», то з диспозиції статті 2583 КК України випадає така форма співучасті, як «організована група».

Отже, злочин уважається вчиненим терористичною групою, якщо в його готуванні або вчиненні брали участь кілька осіб (три й більше), які попередньо зорганізувалися в стійке об'єднання для вчинення цього та іншого (інших) злочинів, пов'язаних із терористичною діяльністю, об'єднаних єдиним планом із розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану, відомого всім учасникам групи.

Застосовуючи аналогічний порівняльний аналіз термінів «терористична організація» та «злочинна організація», можна дійти таких висновків:

1. Об'єктивна сторона статті 255 КК України, якою встановлено кримінальну відповідальність за створення злочинної організації, має прями тотожності з об'єктивною стороною

статті 2583 КК України, зокрема щодо того, що стосується таких форм, як «створення», «керівництво» й «участь» у діяльності злочинної організації (див. таблицю).

Таблиця

Стаття 255 КК України	Статті 258 ³ КК України
Створення злочинної організації з метою вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину, а також керівництво такою організацією або участь у ній, або участь у злочинах, вчинюваних такою організацією, а також організація, керівництво чи сприяння зустрічі (сходці) представників злочинних організацій або організованих груп для розроблення планів і умов спільного вчинення злочинів, матеріального забезпечення злочинної діяльності чи координації дій об'єднань злочинних організацій або організованих груп	Створення терористичної групи чи терористичної організації, керівництво такою групою чи організацією або участь у ній, а так само організаційне чи інше сприяння створенню або діяльності терористичної групи чи терористичної організації

2. Також тотожним у статтях 255 і 2583 КК України є термін «організація», під якою необхідно розуміти «злочинне стійке ієрархічне об'єднання декількох осіб (трьох чи більше), члени якого або структурні частини якого за попередньою змовою зорганізувалися для спільної діяльності з метою безпосереднього вчинення тяжких чи особливо тяжких злочинів учасниками цієї організації, керівництва чи координації злочинної діяльності інших осіб або забезпечення функціонування як самої злочинної організації, так і інших злочинних груп» [9, с. 104].

Отже, при відмінності мети створення та діяльності «злочинної організації» й «терористичної організації», у них однакові зовнішні форми об'єктивної сторони «створення», «керівництва» й «участі» та подібна структура, така як «організація».

Виходячи з наведеного, під терористичною організацією необхідно розуміти стійке об'єднання п'яти й більше осіб, яке створене з метою здійснення терористичної діяльності, у межах якого здійснено розподіл функцій, встановлено певні правила поведінки, обов'язкові для цих осіб під час підготовки та вчинення терористичних актів. Організація визнається терористичною, якщо хоча б один із її структурних підрозділів здійснює терористичну діяльність із відома хоча б одного з керівників (керівних органів) усієї організації.

Що стосується впровадження роз'яснень окремих положень КК України щодо створення та діяльності терористичної групи чи терористичної організації, то тут пропонуються такі напрями й варіанти:

– здійснити роз'яснення положень термінів «терористична група» й «терористична організація» в новій редакції Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями», яка була прийнята 23 грудня 2005 року [8];

– здійснити роз'яснення положень статей 258–260 КК України, які передбачають кримінальну відповідальність за здійснення терористичної діяльності й створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань, у новій Постанові Пленуму Верховного Суду України. Указане рішення є найбільш прийнятним, урахувавши проведення антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей;

– унесення змін до статті 28 КК України, у якій частини 3 та 4 викласти в такій редакції:

*«3. Злочин визнається вчиненим організованою **чи терористичною** групою, якщо в його готуванні або вчиненні брали участь декілька осіб (три й більше), які попередньо зорганізувалися в стійке об'єднання для вчинення цього та іншого (інших) злочинів, об'єднаних єдиним планом із розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану, відомого всім учасникам групи.*

4. Злочин визнається вчиненим злочинною **чи терористичною** організацією, якщо він скоєний стійким ієрархічним об'єднанням декількох осіб (п'ять і більше), члени якого або структурні частини якого за попередньою змовою зорганізувалися для спільної діяльності з метою безпосереднього вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів учасниками цієї організації, або керівництвом чи координації злочинної діяльності інших осіб, або забезпечення функціонування як самої злочинної організації, так й інших злочинних груп»;

– також як варіант пропонується внести зміни до статей 258 і 2583 КК України, які доповнити примітками такого змісту:

а) Примітка до статті 238: для цілей статей 258, 2581, 2584, 2585 цього Кодексу терміни «терористична група» й «терористична організація» вживаються в значеннях, визначених у примітці до статті 2583 цього Кодексу;

б) Примітка до статті 2583: 1. Під терористичною групою потрібно розуміти групу з двох і більше осіб, які об'єдналися з метою здійснення терористичних актів.

2. Під терористичною організацією потрібно розуміти стійке об'єднання трьох і більше осіб, яке створене з метою здійснення терористичної діяльності, у межах якого здійснено розподіл функцій, встановлено певні правила поведінки, обов'язкові для цих осіб під час підготовки та вчинення терористичних актів. Організація визнається терористичною, якщо хоча б один із її структурних підрозділів здійснює терористичну діяльність із відома хоча б одного з керівників (керівних органів) усієї організації».

Висновки. Підводячи підсумки, зазначимо, що, дійсно, на сьогодні в практичній діяльності Міністерства внутрішніх справ України та Служби безпеки України під час досудового слідства виникають проблеми, пов'язані з відсутністю визначення термінів «терористична група» й «терористична організація», що є базовими для кваліфікації об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого статтею 2583 КК України. Здійснюючи аналіз правових норм КК України, ми довели необхідність ототожнювати поняття «організована група» з поняттям «терористична група», а також поняття «злочинна організація» з поняттям «терористична організація». Запропоновано шляхи впровадження роз'яснень указаних термінів у кримінальному законодавстві.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо запобігання тероризму : Закон України від 21 вересня 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 45. – Ст. 443.
2. Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 р. (зі змінами та доповненнями на сьогоднішній час) // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.
3. Єдиний державний реєстр судових рішень України // Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/>.
4. Верховна рада України // Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua/>.
5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / [Д.С. Азаров, В.К. Гришук, А.В. Савченко та ін.] ; за заг. ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В. Чернея. – К. : Юрінком Інтер, 2016. – 1064 с.
6. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – 4-ге вид., переробл. та доповн. – К. : Юридична думка, 2007. – 1184 с.
7. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг. ред. О.М. Литвинова. – К. : Центр учбової літератури, 2016. – 536 с.
8. Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 року № 13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-05>.
9. Кримінальний кодекс України : [науково-практичний коментар] / [Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, С.Б. Гавриш та ін.] ; за заг. ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – К. : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. – 1196 с.

